

—*Edicija*—
POETIKA STRAVE

KNJIGA 29

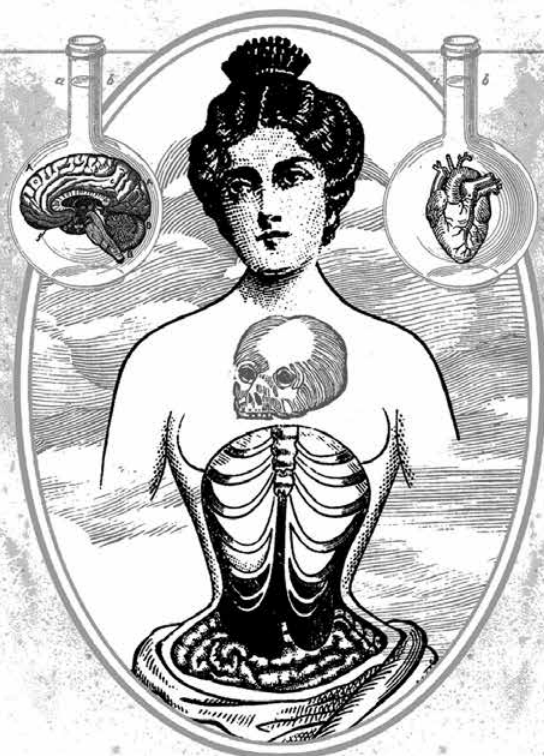

Robert Luis Stivenson

KRADLJIVAC LEŠEVA

Prevod s engleskog
Strahinja Mladenović • Bojan Bosnić

ORFELIN
IZDAVAŠTVO

Novi Sad
2023

Za izdavača:
Milenko Bodirogć

Urednici:
Dr Dejan Ognjanović
Milenko Bodirogć

Naslovi originala:
The Body Snatcher, Markheim, Thrown Janet,
Olalla, The Bottle Imp, The Isle of Voices,
The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde

Lektura i korektura:
Lidija Diklić

Ilustracije na koricama i u knjizi:
Ivica Stevanović

Grafičko rešenje edicije,
prelom i priprema za štampu:
David Tankosić

Orfelin izdavaštvo

Kosovska 23
Novi Sad
Telefon: 021 447217
orfelinns@gmail.com
www.orfelin.info

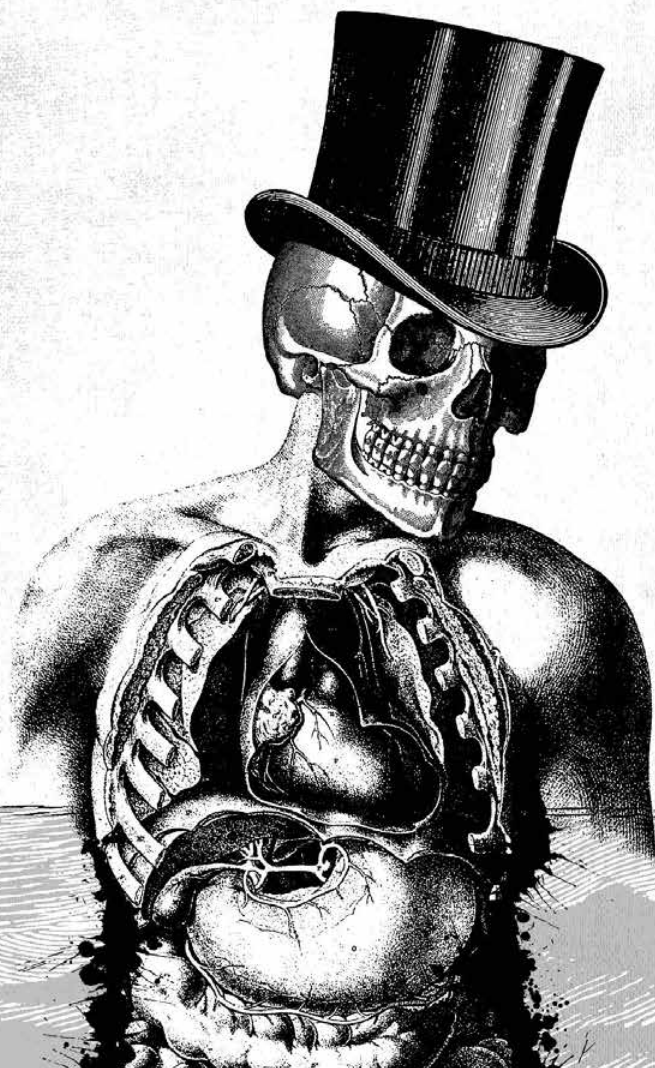
Štampa:
Grafostil, Kragujevac

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Библиотека Матице српске, Нови Сад

ISBN 978-86-6039-073-0
COBISS.SR-ID 108204297

Bez dopuštenja izdavača nije dozvoljeno reprodukovanje
nijednog dela ove knjige.

KRADLJIVAC LEŠEVA

The Body Snatcher

Napisana: jun-jul 1881

(izvorni naslov bio je u množini: “The Body-Snatchers”).

Prvo objavljivanje: *Pall Mall Christmas “Extra”*

(No. 13, December 1884)

Prvo objavljivanje u knjizi:

Tales and Fantasies, Chatto & Windus, London, 1905.

Svake noći u godini, četvorica nas sedeli smo zajedno u malom salonu kod Džordža u Debenamu;¹ pogrebnik, gostioničar, Fets i ja. Ponekad bi bilo više ljudi; ali kako god da je vetar duvao, po kiši, snegu ili mrazu, nas četvorica bismo zaseli svako u svoju naslonjaču. Fets je bio stari pijani Škot, očito obrazovan čovek i posednik određenih dobara, budući da je živeo u dokolici. Došao je u Debenam pre mnogo godina, dok je još bio mlad; i pošto je nastavio tu da živi, zadobio je status varošanina. Njegova plava kabanica od kamilje dlake bila je mesna starina, poput crkvenog tornja. Njegovo mesto u salonu kod Džordža, odsustvo u crkvi, dugotrajna i zloglasna neumerenost u piću, sve to beše dobro poznato u Debenamu. Imao je neke neodređene radikalne nazore i prolazna odricanja od vere, koje bi s vremena na vreme iznosio i naglašavao teturavim udarcima dlanom po stolu. Pio je rum – pet čaša redovno svake večeri; a veći deo svojih svakonoćnih poseta Džordžu sedeo je, sa čašom u desnoj ruci, u stanju potištenosti, opijenosti alkoholom. Zvali smo ga doktorom, jer je navodno posedovao neko naročito znanje o medicini i umeo je, kad zagusti, da namesti prelom ili vrati iščašenje; ali mimo ovih neznatnih podrobnosti nismo znali ništa o njegovom karakteru niti poreklu i precima.

Jedne mračne zimske noći, izbilo je devet časova pre no što nam se gostioničar pridružio. Kod Džordža je odsedao jedan bolestan čovek, neki čuveni zemljoposednik iz susedstva,

---

¹ Debenam je engleska varoš i parohija koja se nalazi 18 kilometara od Ipsviča, u grofoviji Safok. (*prim. prev.*)

iznenada pokošen moždanim udarom na putu za parlament; a još slaviji londonski doktor tog slavnog čoveka je telegramom dozvan kraj njegove postelje. To beše prvi put da se tako nešto dogodilo u Debenamu, jer železnica tek što je bila otvorena, i sve nas je jednako uzbudio taj događaj.

„Stigô je“, reče gostioničar nakon što je napunio i pripalio lulu.

„On?“, reko. „Ko – nije valjda doktor?“

„Glavom i bradom“, odvrati naš domaćin.

„Kako mu je ime?“

„Dr Makfarlan“, kaza gostioničar.

Fets beše već dobro naćeo treću ćašu, zatupljen pićem, ćas zapadajući u dremež, ćas zbunjeno zverajući oko sebe; ali se na pomen poslednje reći naizgled razbudio i ponovio ime „Makfarlan“ dvaput, dosta tiho prvog puta, ali sa iznenadnim izlivom osećanja drugog.

„Da“, reče gostioničar, „to mu je ime, doktor Vulf Makfarlan.“

Fets se u trenu otrezno; oći mu se razbistriše, glas mu postade razgovetan, glasan i ujednaćen, govor krepak i odlučan. Sve nas je prenuo taj preobražaj, kao da se ćovek digao iz mrtvih.

„Molim vas da mi oprostite“, reće on, „bojim se da nisam posvetio mnogo pažnje vašoj prići. Ko je taj Vulf Makfarlan?“ A potom, kada je saslušao gostioničara: „To ne može biti, to nije moguće“, dodade, „a opet bih veoma voleo da ga vidim licem u lice.“

„Poznajete li ga, doktore?“, upita pogrebnik uz uzdah zaprepašćenja.

„Bože saćuvaj“, glasio je odgovor. „Pa ipak je to ime neo- bićno, bilo bi previše pomisliti da postoje dvojica. Recite mi, gazda, je li star?“

„Pa“, izusti domaćin, „nije mlad ćovek, to je sigurno, a kosa mu je seda; ali izgleda mlađe od vas.“

„Ipak, stariji je; mnogo godina stariji. Ali“, lupio je dlanom po stolu, „to su rum i greh što vidite na mom licu, rum i greh. Ovaj čovek, moguće, poseduje mirnu savest i dobru probavu. Savest! Saslušajte me. Pomislili biste da sam ja neki dobri, stari, čestiti hrišćanin, zar ne? Ali ne, ne ja; nikada nisam poklekaao. Volter bi se možda odrekao svojih uverenja, da se našao u mojim cipelama; ali pamet“, kvrcnuo se prstima po ćelavoj glavi, „pamet je bila bistra i još me je služila, te sam dobro video i nisam izvukao nikakve zaključke.“

„Ukoliko poznajete ovog doktora“, usudio sam se da primetim nakon donekle neugodne stanke, „pomislio bih da ne delite gostioničarevo dobro mišljenje.“

Fets mi nije pridao nimalo pažnje. „Da“, izustio je s iznenadnom odlučnošću, „moram ga videti licem u lice.“

Usledila je još jedna stanka, a potom su se vrata na prvom spratu prilično naglo zatvorila i koraci se začuše na stepeništu.

„To je doktor“, povika gostioničar, „budite na oprezu i možete ga opaziti.“

Samo je dva koraka delilo maleni salon od vrata stare Džordžove gostionice; široko hrastovo stepenište završavalo se gotovo na ulici; bilo je mesta tek za turski ćilim i ništa više između praga i poslednjeg stepenika; ali ovaj maleni prostor je svake večeri bio blistavo osvetljen, ne samo svetlošću sa stepeništa i velikom signalnom svetiljkom podno table sa natpisom, već i toplim sjajem prozora krčme. Džordž se na taj način blistavo oglašavao prolaznicima u toj hladnoj ulici. Fets je postojanim hodom odšetao do tog mesta a mi, koji smo ostali pozadi, ugledasmo susret dvojice ljudi, kako se jedan od njih izrazio, licem u lice. Dr Makfarlan je bio oprezan i bodar. Seda kosa je isticala njegovo bledo i spokojno, premda krepko lice; beše raskošno odeven u najfiniji štof i najbelji lan, sa velikim zlatnim lancem časovnika i broševima i naočarima od istovetnog

plemenitog metala; nosio je široku presavijenu kravatu, belu i prošaranu bojom jorgovana, a preko ruke komotan, kratak krzneni kaput. Nije bilo sumnje da je izgledom priličio svojim godinama, odišući, kao što beše slučaj, bogatstvom i ugledom; a prizor našeg salonskog pijanca, ćelavog, prljavog, bubuljičavog i odevenog u staru kabanicu od kamilje dlake, kako staje pred njega u dnu stepeništa, beše iznenađujuća suprotnost.

„Makfarlan“, izusti on donekle glasno, više nalik glasniku nego prijatelju.

Čuveni doktor je naglo zastao na četvrtom stepeniku, kao da ga je prisnost u obraćanju iznenadila i donekle uzdrimala njegovu čast.

„Todi Makfarlan“, ponovi Fets.

Čovek iz Londona se umalo zateturio; osmotrio je samo na delić sekunde čoveka pred sobom, osvrnuo se kao u strahu i potom izustio prenutim šapatom: „Fetse!“, reče, „ti!“

„Jašta“, izusti drugi, „ja. Zar si mislio da sam i ja mrtav? Našeg poznanstva se nije tako lako otarasiti.“

„Tiho, tiho!“, povika doktor. „Tiho, tiho! Ovaj susret je toliko neočekivan – vidim da si nisko pao. Isprva sam te, priznajem, jedva prepoznao; ali sam presrećan, presrećan što mi se ukazala ova prilika. Trenutno moram ujedno da te upitam za zdravlje i oprostim se od tebe, jer me zaprega čeka i ne smem da zakašnjim na voz; ali ti ćeš – da vidimo – da – daćeš mi svoju adresu i možeš računati da ćeš ubrzo dobiti vesti od mene. Moramo učiniti nešto za tebe, Fetse; plašim se da te je zadesila nemaština; ali moramo se pobrinuti za to – za davna minula vremena,² kako smo nekad pevali na večerama.“

² Referenca na popularnu škotsku pesmu „Davna minula vremena“ (Auld Lang Syne) po tekstu poeme Roberta Bernsa (Robert Burns, 1759 – 1796), koja je postala deo britanske tradicije. Obično se peva kako bi se oprostilo od prethodne godine u ponoć novogodišnje večeri, ali često i na sahranama, ispraćajima u vojsku i ostalim oproštajnim skupovima. (*prim. prev.*)

„Novac!“ povika Fets, „novac od tebe! Novac koji sam od tebe dobio leži tamo gde sam ga bacio na kiši.“

Dr Makfarlan je svojim nastupom uspostavio određenu meru superiornosti i samopouzdanja; ali neuobičajena silina ovog odbijanja vratila ga je u prvobitno stanje zbunjenosti. Užasan, gnusan pogled preleteo mu je preko gotovo velečasnog lica. „Dragi moj družo“, reče, „neka bude po tvome; poslednje što sam hteo je da te uvredim. Neću nikome da se namećem. Ipak, ostaviću ti svoju adresu—“

„Ne želim je; ne želim da znam za krov koji ti pruža utočište“, prekide ga drugi. „Začuo sam tvoje ime; plašio sam se da bi to mogao biti ti. Želeo sam da saznam, nakon svega, ima li boga; sad znam da ga nema. Gubi se!“

I dalje je stajao posred ćilima, među stepeništem i pragom; a čuveni londonski lekar je, kako bi pobegao, bio prinuđen da stupi na jednu stranu. Bilo je očito da okleva pred pomišlju na ovo poniženje. Bled kakav je bio, njegove naočare odavale su pogibeljan blesak; ali, dok je i dalje neodlučno oklevao, postao je svestan da vozač njegove zaprege vireći sa ulice promatra ovaj neobičan prizor, a istovremeno je primetio i našu malu skupinu iz salona, zbijenu kraj ivice šanka. Prisustvo tolikog broja svedoka smesta ga je navelo na beg. Zgurio se skupljenih nogu i ruku uz telo, očešavši drvenu oplatu, i ustremio se poput zmije ka vratima. Ali njegovim nevoljama još ne beše kraj; jer dok je promicao Fets ga zgrabi za ruku i ove reči dopreše šapatom, pa ipak bolno razgovetne: „Jesi li video to ponovo?“

Čuveni, imućni londonski doktor se oglasio prodornim, prigušenim krikom; odgurnuo je svog propitivača preko otvorenog prostora i, sa rukama nad glavom, pobegao kroz vrata kao opaženi lopov. Pre no što je nekome od nas palo na pamet da nešto poduzmemo, zaprega je već kloparala ka stanici. Prizor se okončao poput sna; ali taj san je ostavio dokaze i tragove svog

prolaska. Sledećeg dana je sluga pronašao fine zlatne naočare smrskane i izlomljene na pragu, a zar iste te noći nismo svi stajali bez daha pred prozorom krčme, i Fets kraj nas, trezan, bled i odlučna pogleda?

„Nek nam je bog u pomoći, gospodine Fets!“, reče gostioničar, prvi se povrativši. „Šta je, za ime sveta, sve ovo? To su čudnovate stvari što ste ih izustili.“

Fets se okrenuo ka nama, svakom je redom osmotrio lice. „Pokušajte da držite jezik za zubima“, reče. „Tom čoveku, Makfarlanu, nije se bezbedno zameriti; oni koji su to već učinili, prekasno su se pokajali.“

A potom se, da nije dovršio ni treću času a kamoli sačekao preostale dve, oprostio od nas i izašao, podno svetiljke gostionice, u mrklu noć.

Nas trojica smo se vratili na svoja mesta u salonu, uz razbuktalu rumenu vatru i četiri sveće od prozirnog voska; i dok smo prolazili kroz ono što se odigralo, prvobitna jeza naše iznenađenosti ubrzo se preobrazila u plamen znatiželje. Sedeli smo do kasno; bilo je to najduže zasedanje koje sam iskusio kod starog Džordža. Svaki čovek je, pre no što smo se rastali, imao svoju zamisao koju je nastojao da dokaže, a nijedan od nas nije imao preča posla na ovom svetu do da mapira prošlost našeg prezrenog sadruga i odgonetne tajnu koju je delio sa čuvenim londonskim doktorom. Nije to nikakva velika razmetljivost, ali verujem da sam bio bolje sreće pri iznošenju priče na videlo od oba moja druga kod Džordža, i sada možda ne postoji nijedan drugi živi čovek koji bi vam mogao izložiti gnusne i neprirodne događaje koji slede.

U mladosti je Fets izučavao medicinu u školama Edinburga. Posedovao je svojevrstan dar, taj dar da veoma brzo usvoji ono što čuje i istog trena to prisvoji. Kod kuće je radio malo, ali bio je

učtiv, uslužan i razborit u prisustvu svojih nadređenih. Ubrzo su ga izdvojili kao momka koji je pažljivo slušao i valjano pamtio; štaviše, koliko god mi se činilo čudnim kada sam prvi put to čuo, u tim danima mu je okruženje bilo veoma naklonjeno i zadovoljno njime. Postojao je, u to vreme, jedan vanredni predavač anatomije, koga ću ovde označiti slovom N—. Njegovo ime je naknadno postalo isuviše poznato. Čovek koji ga je nosio krišom je promicao ulicama Edinburga prerušen, dok je rulja što je tapšanjem pozdravljala Burkovo pogubljenje glasno zahtevala krv njegovog poslodavca.³ Ali gospodin N— je tada bio na vrhuncu slave; uživao je ugled delom zbog sopstvenog dara i umešnosti, delom zbog nesposobnosti svog suparnika, univerzitetskog profesora. Barem su se učenici kleli u njega i Fets je sam verovao, a verovali su mu i drugi, da je postavio temelje za uspeh kada je pridobio naklonost ovog vrtoglavo slavnog čoveka. Gospodin N— je bio *bon vivant*⁴ jednako kao i priznati predavač; voleo je lukavo vrđanje ništa manje od brižljive pripreme. U oba svojstva je Fets uživao i zasluživao njegovu pažnju i već je na drugoj godini studija imao donekle neuobičajen položaj drugog pokazivača iliti potpomoćnika u nastavi.

U ovom svojstvu, zaduženje za auditorijum i salu za predavanje se posebno sručilo na njegova pleća; morao je da odgovara za čistoću prostorija i ponašanje drugih učenika. A deo njegovih dužnosti bio je da nabavlja, preuzima i raspodeljuje razne subjekte za seciranje. U pogledu ovog poslednjeg, u to vreme

³ „N—“ se sasvim sigurno odnosi na Roberta Noksa (Robert Knox, 1791 – 1862), čuvenog, a potom zloglasnog predavača anatomije, čiji je ugled upropašten kada je doveden u vezu sa zločinima Berka i Hera koji su mu prodavali leševe svojih žrtava, a koje je Noks koristio za predavanja iz anatomije. Stivensonova priča je otvoreno zasnovana na ovim poznatim događajima. Videti pogovor. (*prim. prev.*)

⁴ Veseljak, hedonista. (*prim. prev.*)

veoma osetljivog posla, gospodin N— ga je smestio u istu uličicu, a naposljetku u istu zgradu sa sobama za seciranje. Ovde bi ga, nakon noći burnih zadovoljstava, dok mu je ruka još uvek drhtala a vid bio i dalje maglovit i pomućen, dozivali iz kreveta u mrkle sate pred zimsku zoru prljavi i očajni krijumčari koji su snabdevali stolove; otvarao bi vrata ovim ljudima, odonda ozloglašanim u čitavoj zemlji, pomagao im s njihovim kobnim teretom, isplaćivao im podlu cenu i nakon što bi otišli ostajao sam sa zaostacima čovečanstva otrgnutim od bližnjih. Iz takvih kulisa bi se vraćao da ugrabi sat ili dva sna, da umanji tegobe noći i okrepi se za dnevne napore.

Malo je momčadi koja bi bila manje podložna uticajima života tako provedenog pod obeležjima smrtnosti. Um mu beše zatvoren pred svim opštim obzirima; nije bio u stanju da ispolji zanimanje za sudbinu i blagostanja drugih, kao rob sopstvenih žudnji i niskih stremljenja. Neosetljiv, ravnodušan i samoživ u krajnjoj instanci, posedovao je tu trunku razboritosti, pogrešno prozvanu moralom, koja čuva čoveka od nezgodnog pijanstva ili kažnjive krađe. Pored toga je žudeo za poštovanjem svojih nadređenih i kolega učenika i nije želeo uočljivo da omane u spoljašnjim životnim prilikama. Stoga je pronalazio zadovoljstvo u sticanju određenog ugleda na svom polju izučavanja i dan za danom je samo pod budnim okom obavljao besprekornu dužnost za svog poslodavca, gospodina N—a. Svoj rad tokom dana je nadoknađivao noćima razularenog, razbojničkog uživanja; a, kada bi ta ravnoteža bila postignuta, čulo koje je nazivao savešću izrazilo bi svoje zadovoljenje.

Nabavka subjekata predstavljala mu je večnu muku, kao i njegovom nadređenom. U tom velikom i užurbanom odeljenju, sirovi materijal anatoma neprestano se trošio; a posao time neophodan nije bio samo neprijatan sam po sebi, već je pretio pogibeljnim posledicama svima kojih se ticao. Politika

gospodina N—a je bila da ne postavlja nikakva pitanja pri svom učešću u toj trgovini. „Oni donose telo, a mi plaćamo cenu“, imao je običaj da kaže – naglašavajući aliteraciju – „*quid pro quo*“. Drugom prilikom, donekle bezbožnički: „Ne postavljajte pitanja“, rekao bi svojim pomoćnicima, „savesti radi.“ Nije se znalo da su subjekti dobavljeni putem zločina ubistva; da mu je ta zamisao iznesena rečima, ustuknuo bi od užasa. Ali olako govoriti o toliko mračnoj stvari predstavljalo je, samo po sebi, prestup protiv učtivog ophođenja i iskušenje za ljude s kojima je imao posla. Fets je, na primer, često sebi postavljao pitanje neobične svežine tela; svako malo su mu padali na pamet posramljeni, čemerni pogledi grubijana koji su mu dolazili pred zoru. I, jasno sagledavajući stvari u sopstvenim mislima, možda je neobazrivim savetima svog nadređenog pripisivao odviše nemoralno i suviše izričito značenje. Shvatao je, ukratko, da je njegova dužnost trojaka: da preuzme kupljeno, da plati cenu i da odvrati pogled od bilo kakve naznake zločina.

Jednog novembarskog jutra, ova politika ćutnje je naglo stavljena na probu. Bio je budan čitave noći sa mučnom zuboboljom – vrzmajući se po sobi kao zver u kavezu, ili se u srdžbi bacajući po krevetu – i napokon je zapao u taj duboki, nemirni san koji toliko često usledi nakon noći provedene u bolu, kada ga je prenelo treće ili četvrto ljutito ponavljanje ugovorenog signala. Sjala je prozračna, blistava mesečina; bilo je veoma hladno, vetrovito i mrazno; varoš se još ne beše probudila ali neodređeno komešanje već je najavljivalo buku i užurbanost dana. Gulovi su došli kasnije no obično i činilo se da su više no inače nestrpljivi da se izgube. Fets im je, omamljen snom, osvetlio put do gornjeg sprata. Začuo je, kroz san, njihovo gundanje na irskom. Dok su svlačili džak sa svoje žalosne robe, on se oslonio, dremajući, ramenom o zid. Morao je da se razbudi da pronađe novac i isplati ljude. Kako je to učinio,

pogled mu pade na mrtvo lice. Prenuo se; prišao je dva koraka, podigavši svetiljku.

„Svevišnji!“ uzviknuo je, „to je Džejn Gelbrejt!“⁵

Ljudi nisu ništa odvrtili, ali su se odvukli bliže vratima.

„Poznajem je, kažem vam“, produžio je. „Bila je živa i čila juče. Nije moguće da je preminula; nemoguće je da ste pošteno dobavili ovo telo.“

„Izvesno je, gospodine, da sasvim grešite“, reče jedan od ljudi.

Ali drugi je preteći pogledao Fetsa u oči i smesta zatražio svoj novac.

Bilo je nemoguće pogrešno shvatiti pretnju ili preuveličati opasnost. Momka je srce izdalo; promucao je nekakve izgovore, izbrojao svotu i ispratio svoje mrske posetioce. Čim su otišli odmah je pohitao da potvrdi svoje sumnje; prema tucetu nepobitnih znakova prepoznao je devojkicu s kojom se šegačio prethodnog dana. S užasom je primetio tragove na njenom telu koji bi vrlo lako mogli ukazivati na nasilje. Obuzela ga je panika i povukao se u svoju sobu. Tamo je dugo razmišljao o otkriću do kog je došao; trezveno je razmotrio priklanjanje uputstvima gospodina N—a i opasnost po sebe ako se umeša u toliko pogibeljna posla. I naposljetku je, u bolnoj nedoumici, odlučio da sačeka na savet svog pretpostavljenog, pomoćnika u nastavi.

Bio je to mladi doktor, Vulf Makfarlan, veliki miljenik među svim nemarnim učenicima, oštrouman, raskalašan i bezobziran do krajnjih granica. Putovao je i učio se po inostranstvu. Ophođenje mu je bilo učtivo i donekle odviše prisno. Bio je priznati stručnjak, vešt na ledu ili travi, sa klizaljčkama ili palicom za golf. Odevao se sa prijatnom smelošću i, da stavimo tačku na njegovu slavu, imao je zapregu i snažnog trkačkog

---

⁵ Stivenson se ovde oslanja na istorijske okolnosti. Izvorna Džejn Gelbrejt je bila Meri Paterson, lokalna prostitutka koja je bila opšte poznata po svom lepom izgledu i čiji su leš učenici prepoznali. (*prim. prev.*)

konja. Sa Fetsom je bio u prisnim odnosima; uistinu, njihovi srodni položaji zahtevali su određeno zajedništvo u životu. A kada bi subjekata pomanjkalo, njih dvojica bi se odvezli daleko na selo u Makfarlanovoj zaprezi, posetili i oskrnavili neko osamljeno groblje i vratili se pred zoru sa plenom pred vrata sobe za seciranje.

Upravo tog jutra je Makfarlan pristigao nešto ranije nego što je običavao. Fets ga je začuo i sačekao na stepeništu, izneo mu svoju priču i pokazao uzrok svog nemira. Makfarlan je proučio podlive.

„Da“, izustio je klimnuvši glavom, „izgleda sumnjivo.“

„Dakle, šta mi je činiti?“, upita Fets.

„Činiti?“, ponovi drugi. „Želiš li išta da učiniš? Jezik za zubima je najbolji lek, rekao bih.“

„Neko drugi bi je mogao prepoznati“, pobunio se Fets. „Bila je poznata koliko i Kasl Rok.“

„Nadajmo se da neće“, reče Makfarlan, „a ukoliko neko to učini – pa, ti nisi, zar ne shvataš, i tu je kraj. Stvar je u tome da ovo predugo traje. Podigni prašinu i uvaličeš N—a u krajnje gadnu nevolju; i sam ćeš se naći na udaru, a i ja ću, ako do toga dođe. Voleo bih da znam kako bi iko od nas izgledao, ili kako bismo se kog vraga opravdali na bilo kojoj hrišćanskoj klupi za svedoke. Što se mene tiče, znaš, jedna stvar je sigurna; da su, suštinski govoreći, svi naši subjekti ubijeni.“

„Makfarlane!“, uzviknu Fets.

„Ma hajde“, podrugljivo primeti drugi. „Kao da nisi i sam posumnjao!“

„Posumnjati je jedno—“

„A dokaz drugo. Da, znam; i žao mi je koliko i tebi što je *ovo* dospelo ovde“, lupnuo je po lešu svojim štapom. „Najbolje što mogu sada da učinim je da ga ne prepoznam i“, dodao je pribrano, „ne prepoznajem ga. Ti možeš, ako želiš. Ja ne

izdajem naredbe, ali mislim da bi svetski čovek postupio kao ja. A dodao bih i kako mislim da je to ono što bi N— očekivao od nas. Pitanje je zašto je izabrao nas dvojicu za svoje pomoćnike? A ja velim, zato što nije želeo bapske priče.“

Ovo je bilo obraćanje kakvo bi najpre ostavilo utisak na momka kao što je Fets; pristao je da učini isto što i Makfarlan. Leš nesrećne devojke je propisno seciran, a niko nije izneo primedbu niti se činilo da je iko prepoznaje.

Jednog popodneva, po okončanju radnog dana, Fets je svratio u narodnu krčmu i zatekao Makfarlana kako sedi s nekim strancem. To je bio omanji čovek, veoma bled i mračna izgleda, s hladnim, tamnim očima. Njegove crte lica pružale su obećanje intelekta i ugladenosti koji behu tek nagovešteni u ophođenju, jer se pokazao, nakon bližeg upoznavanja, neotesanim, prostim i umno ograničenim. Međutim, imao je krajnje čudesnu vlast nad Makfarlanom; izdavao je naredbe kao veliki paša, zapadao u srdžbu pri najmanjoj raspravi ili oklevanju i iznosio uvredljiva zapažanja povodom poniznosti s kojom ga je služio. Ova krajnje neprijatna osoba odmah je razvila naklonost prema Fetsu, nalivala ga je pićem i počastvovala neobičnim isповestima o prethodnom zanimanju. Ako je samo desetina onoga što je priznao bila tačna, bio je krajnje gnusna hulja; a taštinu tog momka zagolicala je pažnja toliko iskusnog čoveka.

„I sâm sam prilično zločest momak“, primeti stranac, „ali Makfarlan je derle – Todi Makfarlan, tako ga zovem. Todi, naruči svom prijatelju još jednu čašu.“ Ili bi rekao: „Todi, na noge lagane i zatvori ta vrata.“ „Todi me mrzi“, kaza ponovo, „o, da, Todi, mrziš me.“

„Nemojte me zvati tim prokletim imenom“, zareža Makfarlan.

„Čujte ga! Jeste li ikada videli momke kada se pobodu bodežima? On bi želeo to da učini po celom mom telu“, primeti stranac.

„Mi medicinari imamo bolji način od toga“, reče Fets. „Kada omrznemo dragog prijatelja, mi ga seciramo.“

Makfarlan hitro podiže pogled, kao da mu ova dosetka nije bila ni na pameti.

Popodne je proteklo. Grej, jer to beše ime stranca, pozvao je Fetsa da im se pridruži za večerom, naručio je gozbu toliko raskošnu da je u krčmi zavladao metež; a kada se sve okončalo, zapovedio je Makfarlanu da izmiri račun. Bilo je kasno pre no što su se rastali. Čovek po imenu Grej bio je trešten pijan. Makfarlan je, otrežnjen srdžbom, žvakao ostatak novca koji je bio primoran da proćerda i uvrede koje je bio prinuđen da proguta. Fets se, sa mešavinom alkoholnih pića što mu je bubnjala u glavi, vratio kući lelujavim korakom i uma u potpunosti obustavi. Sledećeg dana je Makfarlan odsustvovao sa predavanja, a Fets se osmehivao u sebi dok ga je zamišljao kako i dalje prati nepodnošljivog Greja od krčme do krčme. Čim je kucnuo čas slobode, počeo je da hita od mesta do mesta u potrazi za sinočnjim sadruzima; međutim, nigde ih nije mogao pronaći i rano se vratio u svoje prostorije, rano je legao u krevet i usnuo snom pravednika.

U četiri izjutra ga je prenuo dobro poznati signal. Spustivši se do vrata, preplavilo ga je zaprepašćenje kada je zatekao Makfarlana sa njegovom zapregom i u toj zaprezi jedan od onih dugačkih i sablasnih paketa s kojima je bio toliko dobro upoznat.

„Šta?“, povika. „Zar si bio sam? Kako si se snašao?“

Ali Makfarlan ga je grubo ućutkao, naloživši mu da pređe na posao. Kada su odneli leš na sprat i položili ga na sto, Makfarlan je isprva izgledao kao da će da pođe, potom je zastao i činilo se da okleva, a zatim: „Trebalo bi da osmotriš lice“, reče donekle suspregnutim glasom. „Trebalo bi“, ponovio je, dok je Fets prosto piljio u njega u čudu.

„Ali gde, kada i kako si ga dobavio?“, povika drugi.

„Osmotri lice“, beše jedini odgovor.

Fets je bio zapanjen; saletale su ga čudnovate sumnje. Premestio je pogled sa mladog doktora na telo, a potom ga vratio nazad. Napokon je uz trzaj postupio kako mu je naloženo. Gotovo da je očekivao prizor koji mu se ukazao, pa ipak je potres bilo teško podneti. Ugledati čoveka, ukočenog u krutosti smrti i nagog na tom grubom sloju kostreti, kojeg je napustio lepo odevenog i punog mesa i greha na pragu krčme, probudilo je, čak i u bezobzirnom Fetsu, neke od strahota savesti. *Cras tibi*⁶ beše ono što mu je odjeknulo dušom, da je dvoje koje je poznavao završilo na ovim ledenim stolovima. Ipak, to se bile samo sporedne misli. Njegova glavna briga ticala se Vulfa. Nespreman na toliko veliki izazov, nije znao kako da pogleda sadruga u lice; nije se usuđivao da mu uzvрати pogled, a nije vladao ni rečima ni glasom.

Makfarlan je sam načinio prvi korak. Tiho je prišao otpozadi i nežno ali odlučno položio ruku na rame drugog.

„Richardson“, reče, „može dobiti glavu.“

Naime, Richardson je bio učenik koji je dugo žudeo za tim delom ljudskog tela da ga secira. Odgovor je izostao, a ubica produžio: „Kad smo kod posla, moraš me isplatiti; tvoji prihodi i rashodi, vidiš, moraju da se podudaraju.“

Fets je pronašao glas, senu sopstvenog: „Da ti platim!“, povikao je. „Platim za to!“

„Pa, da, naravno da moraš; svakako i neizostavno, moraš“, odvrati drugi. „Ne usuđujem sa da ga dam za džabe, ti se ne usuđuješ da ga prihvatiš za džabe; to bi nas obojicu ugrozilo. Ovo je još jedan slučaj poput onog Džejn Gelbrejt; što više stvari krene po zlu, to se više moramo pretvarati da je sve u redu. Gde stari N— drži svoj novac?“

„Tamo“, odvrati Fets promuklo, pokazujući ka ormariću u uglu.

---

⁶ Hodi mihi, cras tibi (*lat*) – danas meni, sutra tebi. (*prim. prev.*)